

Η ιμπεριαλιστική πολιτική του θανάτου και το θέαμά της

Mein Fuhrer, μπορώ και περπατάω!

Peter Sellers στο *Dr. Strangelove or How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb* του Stanley Kubrick (1964)

Η ιδέα ενός πυρηνικού ολέθρου μοιάζει με πραγματικό εφιάλτη. Ωστόσο, μέσα στα χρόνια, και δια μέσου της μαζικά κατευθυνόμενης κουλτούρας, εξυμνήθηκε: είτε ως απειλή, είτε ως ενδεχόμενη πραγματικότητα, είτε ως επιβολή και επιβεβαίωση της παγκόσμιας υπεροχής και της ισχύος της στρατιωτικής μηχανής των ΗΠΑ. Ο εφιάλτης, σιγά σιγά, κανονικοποιήθηκε και, κατ' επέκταση, δομήθηκε στη συλλογική συνείδηση σαν φανταστικό και κυρίως σαν θέαμα (αν και απωθητικό). Σε κάποια μυαλά, επιπλέον, έμοιαζε και μοιάζει, αντιθέτως σαν παιχνίδι. Όσο οι κοινωνίες παραμένουν ανεχτικές, αναισθητοποιημένες ως και ανήμπορες μπροστά στις κτηνωδίες η κινηματογραφική εικόνα που μάς πρότεινε ο Stanley Kubrick του *Dr. Strangelove* δεν μοιάζει καθόλου παράταιρη (ενώ σήμερα μοιάζει όλο και πιο υπαρκτά παρούσα): ένας Αμερικάνος πιλότος καβαλάει σαν καουμπόης σε western μια βόμβα υδρογόνου έτοιμη να σαρώσει την ανθρωπότητα ενώ κραυγάζει πέφτοντας μαζί της «Γιούχου!!». Ο Αμερικάνος αυτός «πατριώτης», αυτό το οικουμενικό σχήμα ακραίας ψυχικής αλλοτρίωσης, όντως παίζει. Ζει τη συντριβή ως ένα αστείο, καθώς έτσι έμαθε και τόσα καταλαβαίνει. Ενεργεί σε οντολογική αναντιστοιχία ανάμεσα στην πράξη και τις συνέπειές της, στην ανάγκη του να επιβληθεί (και στην επίδειξή του ότι μπορεί) και στο αποτέλεσμα της επιβολής του. Το τέλος της ανθρωπότητας τού φαίνεται σαν επιτέλεση κάποιου υπερβατικού, μεταφυσικού και θεϊκού χρέους το οποίο όλοι περιμένουν από αυτόν να εκπληρώσει. «Εξυμνεί την υποταγή, εκθειάζει τη βλακεία και μυθοποιεί τον θάνατο» όπως έγραφε η Susan Sontag. Αυτή η ατομική στάση δεν είναι μια εξαίρεση. Αποτελεί το μοτίβο του ατόμου πλήρους εγκλωβισμένου στην ιστορική του εποχή, εποχή στην οποία τέτοιοι ακόλουθοι είναι ενδεδειγμένοι, τέτοιες νοοτροπίες απαραίτητες. Ο Stanley Kubrick, με αυτή του την ταινία, κάνει ένα σαρκαστικό, αν και εφιαλτικό, σχόλιο πάνω ακριβώς στον κυρίαρχο κοινωνικό κυνισμό που μπορεί να μετατραπεί σε ακραίο συμπεριφορικό status: καθώς ο ιμπεριαλισμός φτάνει στα πιο βάρβαρα όρια του, η διάκρισή του από τον ναζισμό θολώνει, η απόσπαση του ατόμου από τις ηθικές αναστολές κορυφώνεται και τα αποτελέσματα είναι τραγικά και κυρίως καθόλου μυθοπλαστικά.

Dr. Strangelove υπήρχαν ανέκαθεν στις ΗΠΑ και στο Ισραήλ, ενώ οι πολίτες τους, όπως δηλώνει και

προοικονομεί σε ακριβή μετάφραση ο πραγματικός τίτλος της ταινίας «έμαθαν να μην ανησυχούν και να λατρεύουν τις βόμβες». Αυτό είναι το άκαμπτο mindset της πλειονότητας των Ισραηλινών: το βλέπουμε στα χυδαία Tic Toc βιντεάκια τους που κατακλύζουν το βλέμμα των όπου γης μη διαταραγμένων και στην υπερκαταναλωτική τουριστική τους καθημερινότητα. Κάθε ισραηλινός φαντάρος σήμερα πιστεύει ακράδαντα ότι καβαλάει βόμβες φωνάζοντας «Γιούχου!!» και στο διάλλειμά του μπορεί να πιεί ανενόχλητος ένα κοκτέιλ κάτω από την σκιά της Ακρόπολης.

Το 1945 ήταν το έτος στο οποίο αναδείχθηκε και επιβεβαιώθηκε μια πρωτόγνωρη απειλή και ένα σοβαρότατο ζήτημα παγκόσμιας και ιστορικής κλίμακας. Οι ΗΠΑ, μετά τη νίκη των λαών επί της ναζιστικής Γερμανίας και δίχως κανένα δισταγμό, συνέχισαν τα ναζιστικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, τα εγκλήματα πολέμου, τα εγκλήματα κατά της ειρήνης με χρήση του απόλυτου όπλου καταστροφής. Εξαπολύσανε μαζικά τον θάνατο ρίχνοντας εις διπλούν πυρηνικά σε άμαχο πληθυσμό. Για το Πεντάγωνο ωστόσο αυτό το γεγονός δεν ίσχυε, ούτε ισχύει ως τέτοιο, άλλωστε ποτέ δεν δικάστηκε ή καταδικάστηκε για αυτή την ειδική πράξη: η εξολόθρευση 250.000 ανθρώπων σε λίγα λεπτά θεωρήθηκε μια ακόμη «απαραίτητη ενέργεια» και μια «προληπτική αυτοάμυνα». Η φρίκη μετατράπηκε σε μετωנוμία της νίκης. Σε αναφαίρετο δικαίωμα του ηγεμόνα, ειδικά αν αυτός καταφέρνει και επιβάλλεται ταυτόχρονα με όλους τους υπόλοιπους τρόπους, πολιτικούς και οικονομικούς. Οι ψυχρές αυτές δηλώσεις ορθολογικής υπεροψίας έγιναν και συνεχίζουν να γίνονται από κάποιους υπαρκτούς Dr. Strangelove. Καθιστοί δίπλα σε στρατηγούς, σε γραφειοκράτες και προέδρους, επικίνδυνα χρήσιμοι, θέτουν την ανθρωπότητα όλη σε μια δική τους συνθήκη: να κρέμονται όλοι από τα χείλη τους είτε σε στάση τρόμου, είτε σε στάση ηδονής και, συμβολικά, να σηκώνουν το χέρι τους στον πιο απεχθή χαιρετισμό, τον ναζιστικό, ενώ απευθυνόμενοι και κοιτώντας στα μάτια την ανθρωπότητα ολόκληρη δηλώνουν δίχως εγκράτεια, όσο κυνικά και ψυχωτικά: «Mein Fuhrer, μπορώ και περπατάω!».

Οι Αμερικάνοι αφάνισαν δύο πόλεις και το μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους ενώ, την ίδια στιγμή, συνέχιζαν να φορτώνουν το απειλητικό τους οπλοστάσιο με όλο και περισσότερο δολοφονικό υλικό για μαζική εξολόθρευση. Ατομικές βόμβες ουρανίου, πλουτωνίου, απεμπλουτισμένου ουρανίου, ναπάλμ, θερμοπυρηνικές και υδρογόνου. Κατασκεύασαν ταυτόχρονα το αφήγημά τους για να επιτεθούν στη συνείδηση. Σκεφτήκαν έναν νεολογισμό για τον ήδη επινοημένο τους εχθρό τον οποίο ήταν απαραίτητος μεταπολεμικά για να δικαιολογούν την ύπαρξη της πολεμικής ισχύος τους: η νέα τάξη πραγμάτων θα ονομαζόταν «ψυχρός πόλεμος» και ως εχθρό επαναφέρον τους Σοβιετικούς (όπως ήταν πάντοτε άλλωστε). Τα πυρηνικά όπλα έγιναν το πολιτικό εργαλείο της ψυχολογικής πίεσης και χειραγώγησης των πληθυσμών σε γεωπολιτικό επίπεδο. Όλη αυτήν την περίοδο στις ΗΠΑ μάθανε να πιστεύουν πως πίσω από το οτιδήποτε υπήρχε μια κομμουνιστική συνομοσία. Ξυπνούσαν και κοιμόντουσαν υπό τον τρόπο μιας αιωρούμενης «κόκκινης απειλής» που έρχεται να τους καταστρέψει όλους, αιφνιδίως. Ο Bob Dylan τραγουδούσε εκδήλως ειρωνικά «Έψαχνα παντού για εκείνους τους Κόκκινους, κοίταξα μέχρι και βαθιά μέσα στον καμινέ μου». Το φάντασμα του κομμουνισμού, όχι μόνο δεν είχε εξαφανιστεί, αλλά επιπροσθέτως είχε μετατραπεί σε μια αναπαράσταση ακόμα πιο αληθοφανή, σε κάτι ακόμα πιο πανούργο. Η ανθρωπότητα χειραγωγήθηκε

μέσα σε αυτή τη made in USA επιδοτούμενη υστερία: για τον Kubrick και την ταινία του το σχήμα της ως συμβολισμός ήταν η doomsday machine, μια μηχανή ολικής καταστροφής (κατασκευασμένη στη Ρωσία τότε, ενώ αυτές τις μέρες λένε πως παράγεται στο Ιράν) που δύναται να αφανίσει οτιδήποτε πάνω στον πλανήτη, σε λίγα δευτερόλεπτα.

Η απειλή του πυρηνικού ολέθρου από έναν «άγνωστο» εχθρό, που βρίσκεται σε μόνιμη ύπουλη ραδιουργία (εχθρός που έχει, αναλόγως των κάθε φορά αναγκών, άλλη πολιτική, ιδεολογική ή και θρησκευτική οντότητα από τον «κανονικό», δηλαδή τον φιλελεύθερο, λευκό της αστικής κοινωνίας) αποτελεί το βολικότατο εργαλείο επίδρασης του εθνικιστικού και επεκτατικού ιδεολογικού αφηγήματος των ιμπεριαλιστών: κατά αυτόν τον τρόπο, λάσπη τη λάσπη, τρόμο τον τρόμο, όλοι συνηθίζουν να κάθονται στα αυγά τους. Αναπτρώνεται μια υπολανθάνουσα ενόχληση, αυτή των υποτελών κάτω από τον εξουσιαστή τους ενώ ο κοινωνικός ιστός διαβρώνεται πλήρως: τα άτομα παραλύουν από κάθε ενεργητική δράση. Τα κάνουν πάνω τους και, όπως ακούμε πολύ συχνά πλέον, κάνουν και τον σταυρό τους. Άλλωστε, η ύπαρξη της πυρηνικής βόμβας δεν έχει καμιά άλλη χρησιμότητα πέραν ακριβώς από αυτήν: Την απειλή του πληθυσμού, μέσω μιας δυνητικής χρήσης της και σε στιγμή που ποτέ δεν γνωρίζεις. Μέσω της αβεβαιότητας του πότε θα συμβεί και τι μπορεί να κάνει. Λειτουργεί ως μια μαζικά ψυχική εκκρεμότητα. Αν κάτι το φοβάσαι, αποδέχεσαι όλα τα υπόλοιπα, προσευχόμενος να μην βγει ο φόβος ποτέ αληθινός. Η βόμβα είναι το εργαλείο για την πλήρη αποδοχή της ισχύος και της υπεροχής του ιδιοκτήτη της.

Η υστερία, λοιπόν, σε αυτό το context (και ίσως και σε κανένα) δεν είναι καμιά ασθένεια, αλλά καθαρά κοινωνικό θέμα. Η κοινότοπη εικόνα του εχθρού επινοήθηκε και κατασκευάστηκε από την αμερικάνικη μαζική κουλτούρα. Εχθροί σκέτο στερεότυπο. Μιλάνε ρωσική γλώσσα, είναι χοντροί, είναι γραφειοκράτες, είναι πολιτικά καθυστερημένοι, δηλώνουν τυφλή υποταγή στο κόμμα, δεν έχουν γνώμη για τίποτα, πίνουν βότκα και «ποτέ νερό». Σήμερα, επινοείται ένα άλλο, λιγάκι διαφοροποιημένο (όχι ότι ξεχάσανε το μίσος τους για τον ρώσικο λαό και πολιτισμό, απλά δεν είναι στην άμεση προτεραιότητά τους). Τώρα μιλάνε αραβικά, είναι σκουρόχρωμοι, πιστεύουν στον Αλλάχ, φοράνε μπούρκα και όλοι γεννήθηκαν με αποκλειστικό στόχο να πυροδοτηθούν ως καμικάζι σε μέρη όπου κινείται και ζει την ασφάλειά του ο λευκός δυτικός μικροαστός. Αύριο, κάπως αλλιώς. Εχθρός να υπάρχει, δουλίτσα να γίνεται. Έτσι πάντα λειτουργούν οι κυρίαρχοι ενώ η υστερία και η παράνοια του υποτιθέμενου εχθρού διαποτίζει ταυτόχρονα και τους ίδιους τους κατασκευαστές αφηγημάτων και πολέμων. Στο War Room της ταινίας του Kubrick δεν κρύβεται κανενός η πρόθεση, κανενός η νοοτροπία, κανενός η συμπάθεια και κανενός η προσδοκία. Η ανθρωπότητα πρέπει να πέσει στα γόνατα και να προσκυνάει σε πλήρη συντριβή. Ασφαλώς, τα παραπάνω είναι αντιληπτά όταν έχετε δει και ακούσει δηλώσεις του Μπεν-Γκβιρ, αυτού το ακροδεξιού, φασιστικού κατακαθιού, του τωρινού υπουργού Ασφαλείας του Ισραήλ.

Το Πεντάγωνο των ΗΠΑ ισοπέδωσε, εκτός των άλλων, τη Χιροσίμα (τουλάχιστον 140 χιλιάδες άμαχοι νεκροί), το Ναγκασάκι (τουλάχιστον 90 χιλιάδες άμαχοι νεκροί), τη Δρέσδη (τουλάχιστον 50 χιλιάδες άμαχοι νεκροί) και το Βιετνάμ (τουλάχιστον 1 εκατ. Βιετναμέζοι και Βιετκόνγκ νεκροί και

τουλάχιστον 2 εκατ. άμαχος πληθυσμός), δίνοντας επιπλέον πολιτικό άσυλο σε κάθε ναζιστή που είχε ανάγκη στην τεχνολογική, επιστημονική, στρατιωτική και προπαγανδιστική του μηχανή.

Σε αυτή τη συνθήκη που επιβάλλει ο ιμπεριαλισμός αναγεννιέται ο ναζιστής που δεν μπορεί να κρύψει τον ναζισμό του. Ο περιβόητος Dr. Strangelove είναι σύμβουλος εκλεκτός δίπλα στις ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις. Ο θάνατος γι' αυτόν είναι μια ψυχρή, ορθολογική έννοια του σύγχρονου δυτικού στοχασμού. Αναδεικνύει τον μαζικό αφανισμό ως μια φυσικοποιημένη ενέργεια κάποιου κράτους ενάντια σε κάποιο άλλο, όπως και ενάντια σε έναν άλλο λαό και σαν μια ωφέλιμη αναγκαιότητα που ο πολιτισμός απαιτεί. Αφανισμός δίχως ανθρώπινη παρέμβαση, ευθύνη και ενοχή, ηθικά βολικός, τέλειος. Βιομηχανοποιημένος, από-ανθρωποποιημένος, γραφειοκρατικός, διεκπεραιωτικός. Ο ναζισμός, ιστορικά, τον αποκορύφωσε και τον μυθοποίησε και συνολικά ο ιμπεριαλισμός τον θεαματοποίησε ως κουλτούρα. Ο Dr. Strangelove είναι η μόνιμη πνοή και δυσωδία της δύσης και των αξιών της. Αυτός που δίνει αέρα στα πανιά της πολιτικής του θανάτου. Ο στρατός, δίχως να αμφιβάλλει ή να αμφισβητεί, στοχοπροσηλώνεται στο να επιτελεί εργασία στο παγκόσμιο ολέθριο θέαμα που ξετυλίγεται γύρω από την ανθρωπότητα. Γελάει, αυτοθαυμάζεται, πιστεύει ακράδαντα πως δρα πατριωτικά και φτάνει σε εγκεφαλικούς οργανισμούς στη σκιά του πύρινου μανιταριού.

Σε ένα τέτοιο κόσμο λοιπόν, εμποτισμένο στα προπαγανδιστικά στερεότυπα το ιμπεριαλιστικό σύστημα προσπαθεί και καταφέρνει να επιβεβαιώνεται σαν το μοναδικό ενδεχόμενο, το πλέον βάσιμο, το σωστό, το απαραίτητο. Μια συνθήκη ακραία και κυριολεκτικά φονταμενταλιστική, η οποία παράγει τις πιο αληθοφανείς ψευδαισθήσεις για τη ζωή. Έτσι εύκολα λοιπόν, αναθέτουμε την εμπιστοσύνη μας στον εκάστοτε ευλογημένο Πρόεδρο, στα πεντάγωνά του, στη ρητορική του, στις προθέσεις και στις πράξεις του και παρομοίως επαφιόμαστε στους εκάστοτε στρατηγούς οι οποίοι είναι οι μόνοι ειδήμονες και ξέρουν τα πάντα καλύτερα από όλους. Ο ίδιος ο θεός, άλλωστε, ευλογεί την Αμερική, η οποία όλο και γίνεται «great again» και δεν θα επιτρέψει να αλλοιωθούν «τα άγια αμερικάνικα σωματικά υγρά της», ενώ το Ισραήλ επιλέχθηκε, όπως δηλώνουν οι κυβερνήτες του, από τον ίδιο τον θεό με αποστολή την ισοπέδωση της ανθρωπότητας. Το κρατικό πανό στο Tel Aviv που δεσπόζει με τη φάτσα του Trump γράφοντας «Mr. President, finish the Job!», θα μπορούσε πλέον να είναι ο εναλλακτικός τίτλος της ταινίας, και είναι αλήθεια πως δεν μιλάμε πια για μυθοπλασία, όσο για την πραγματικότητα, αυτή ακριβώς τη στιγμή. Φρίκη.

Την ταινία του Kubrick μοιάζει πως τη βλέπουμε ξανά και ξανά. Την είδαμε πιο πρόσφατα στη Γιουγκοσλαβία, στο Ιράκ, τη Λιβύη και τη Συρία. Στην Παλαιστίνη και τώρα στο Ιράν. Κάθε φορά τη βλέπουμε μπροστά μας. Κάθε φορά μας μιλάει με τον πιο σύγχρονο τρόπο για το ίδιο και απαράλλαχτο γεγονός. Τρόμος είναι το να αποδεχόμαστε. Τρόμος είναι η ύπαρξη των Dr. Strangelove που διευθύνουν τις πολιτικές κατά της ανθρωπότητας δίχως ποτέ τους να αλλάξουν τον χυδαίο τους πασίγνωστο χαιρετισμό.

Περαιτέρω σκέψεις για την απειλή ως συνέπεια της αναπαράστασης της ζωής: είτε ως ενδεχόμενη φρίκη είτε ως αντίσταση σε αυτή

«Δυο κατηγορίες πάντα: οι δρώντες και οι θεατές»

Μανόλης Αναγνωστάκης

Ζούμε, εδώ και αρκετά χρόνια, μια κατάσταση μόνιμης έκτακτης ανάγκης. Μια κατάσταση εξαίρεσης που έχει μετατραπεί σε κανονικότητα, σε καθημερινό μοτίβο και σε κανόνα για την πλειονότητα του παγκόσμιου πληθυσμού, κυρίως όμως, αυτού που ονομάζουμε δυτικού. Ο φόβος του τέλους, μας έχει γίνει ένα οικείο συλλογικό, κοινωνικό φαντασιακό (ή και τραύμα). Συνειδητά ή υποσυνείδητα, δεδηλωμένα ή μη, όλοι τρομάζουν μπρος στο ενδεχόμενο μιας διευρυμένης σύρραξης και μιας επιπλέον γενοκτονίας, δίχως να είμαστε καθόλου βέβαιοι πότε, που και ενάντια σε ποιον.

Ένα τεράστιο εμπόδιο, λοιπόν, υπάρχει σε πάρα πολύ κόσμο, σχεδόν σε όλους μας: να κατανοεί, να αντιλαμβάνεται, να συλλαμβάνει το πρακτικό σκέλος όταν λέμε, όταν διαβάζουμε, όταν συζητάμε, όταν ερχόμαστε σε επαφή με το γεγονός ότι το Ισραήλ, αυτή η σιωνιστική οντότητα, λειτουργεί ως ναζιστικό κατασκεύασμα, εγκληματικά, γενοκτονικά, επικίνδυνα για όλους τους λαούς και όλα τα άτομα ανεξαιρέτως.

Μια εξήγηση δόθηκε μελετώντας την ταινία του Kubrick και θα προχωρήσω σε μια, έστω και αμφισβητήσιμη, γενίκευσή του. Το τεράστιο αυτό εμπόδιο είναι συνέπεια του γεγονότος ότι έχει υπάρξει συνειδητή και εσκεμμένη μυθοποίηση του πραγματικού αυτού ιστορικού φαινομένου του 20ου αιώνα, του ναζισμού. Η ζωή και οι αντιλήψεις μας γι' αυτόν, το νοητικό πλαίσιο με το οποίο το προσεγγίζουμε, έχει μετατραπεί σε κάτι το αφηρημένο. Δεν μπορεί να κάνει προβολή σε πρακτικό επίπεδο, καθώς τέθηκε στο επίπεδο του μύθου, μετατράπηκε σε ένα αφήγημα, αναπτύχθηκε ως τέτοιο, χάνοντας, σε τελική ανάλυση, όλα τα πραγματικά του χαρακτηριστικά.

Κι όμως ο φασισμός, ο ναζισμός ήταν μια πραγματικότητα απτή. Πραγματικοί άνθρωποι, με σάρκα και οστά, την έζησαν. Η πυρηνική βόμβα, επίσης, δεν ήταν απλώς μια φωτογραφία. Ήταν υπαρκτή. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι εξαϋλώθηκαν από φλόγα και ραδιενέργεια σε μια στιγμή, ενώ λίγα λεπτά πριν ζούσαν.

Σε αυτή τη μυθοποίηση που στο μυαλό πολλών οι ναζιστικές θηριωδίες μοιάζουν ως θρύλος, ως παραμύθι, έστω και σαν κακό παραμύθι, σαν εφιάλτης, που όταν ακούμε για πόλεμο κάνουμε παράσταση κάποια φιλμική εικόνα που έχουμε στο νου μας ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό:

η απουσία βιωματικής εμπειρίας, ασφαλώς,

η απώλεια της άμεσης συλλογικής μνήμης (δηλαδή, αυτό που οι πρόγονοι μας έζησαν),

η ιστορική αφήγηση (δηλαδή, τα βιβλία ιστορίας και οι λοιπές αφηγήσεις)

και οι τέχνες με κύριο υπαίτιο τον εμπορικό κινηματογράφο (άλλωστε, με μια ταινία ξεκινήσαμε εξ αρχής).

Σιγά σιγά, θέση παίρνουν τα social media με την τεράστια ροή πληροφοριών σε real time καταγραφή, που καταγράφουν τα πάντα. Αλλά όχι υλικά, απτά. Δεν μυρίζουν, δεν αγγίζουν τον θάνατο. Ο ήχος και

η εικόνα «επεξεργάζεται» και αλλοιώνει αναγκαστικά τα στοιχεία της πραγματικότητας. Αναπαριστούν τον θάνατο και τη φρίκη από απόσταση ασφαλείας.

Ακριβώς λόγω αυτής της αναπαράστασης, που είναι τόσο περικλειστη και strict στο περιεχόμενο, σαν μια φωτογραφία με συγκεκριμένα και πεπερασμένα στοιχεία και συμβολισμούς, πέφτουμε πλέον από τα σύννεφα, σοκαριζόμαστε όταν αντιμετωπίζουμε το ενδεχόμενο της υπαρκτής, παρούσας αλήθειας: ζούμε, στην πραγματικότητα αυτή τη φορά, μια παρόμοια περίοδο και μας είναι πλήρως ανοίκειο. Δεν μπορούμε να το δεχτούμε ότι μπορεί να συμβαίνει σε εμάς. Δεν το έχουμε ξαναζήσει. Το έχουμε μονάχα δει. Δεν το βιώσαμε, μόνο το βλέμμα με τους περιορισμούς του το προσέγγιζε ως τώρα.

Κι όμως, το πραγματικό σήμερα έχει και πάλι νεκρούς, εκατοντάδες χιλιάδες πραγματικούς ανθρώπους, λόγω παρόμοιων ναζιστικών, φασιστικών και ιμπεριαλιστικών νοοτροπιών και πολιτικών πράξεων, ταυτώσεων με του παρελθόντος.

Λογικά θα έπρεπε να είμαστε προετοιμασμένοι κοινωνικοψυχολογικά: Δεν υπήρχε περίπτωση για 80 χρόνια (ειδικά στον δυτικό κόσμο, καθώς στον υπόλοιπο κόσμο οι πολεμικές συγκρούσεις, η βία και η βαρβαρότητα είναι πολύ πιο συχνές και δεν έχουν ποτέ τους σταματήσει) να μην συνέβαινε ξανά μια έκρηξη, ένας διευρυμένος πόλεμος. Δεν υπήρξε κάποιο ρητό και αυταπόδεικτο συμβόλαιο λήξης της ανθρώπινης ιστορίας. Η κυρίαρχη καπιταλιστική οικονομία δεν επιτρέπει τέτοιες ουτοπίες, ούτε και δυστοπίες (άλλωστε, αμφότερες είναι μυθοπλαστικές κατασκευές). Επιτρέπει μονάχα αναμονή για την κάθε φορά επόμενη διάλυσή των ψευδαισθήσεων, και το πραγματικό αιματοκύλισμα της ανθρωπότητας.

Δυστυχώς, ως ψευδαίσθηση βλέπει η πλειονότητα του δυτικού κόσμου και την αντίσταση στα παραπάνω, τις εξεγέρσεις, τις επαναστάσεις. Είναι κι αυτές στο φαντασιακό, ενώ πρακτικά δεν είναι. Μοιάζουν με όνειρα, χίμαιρες, οράματα. Κάποιος ωστόσο, κάπου στον κόσμο, ο πρώτος αδικημένος που σηκώνεται, παίρνει τα όπλα και επιτίθεται πραγματικά στο δυνάστη, στον τραμπούκο, στον νταβατζή. Κι αυτό η ζωή μας το ξαναδείχνει. Συμβαίνει τώρα. Πραγματικά. Στην Παλαιστίνη και στο Ιράν.

Όλα τα άλλα, τα ενδιαμέσα, είναι αυταπάτες (βολικές ή και άβολες) του σύγχρονου δυτικού κόσμου που έμαθε σε μια ψεύτικη συνθήκη, σε μια πλαστή μόνιμη και σταθερή ηρεμία και τάξη και που όλα λειτουργούν ρολόι, μια ψευδαίσθηση που μας τάισαν επιμελώς και έτσι ξεχάσαμε την αλφαβήτα της πραγματικής ζωής για μια βιτρίνα. Δεν είμαστε πραγματικά εξοικειωμένοι με το τι συμβαίνει υπαρκτά. Οικείο είναι το φαντασιακό μας, ανοίκει η πραγματικότητα της ζωής.

Αναγκαζόμαστε να ξεβουλευτούμε. Ούτως ή άλλως αυτό γίνεται, θέλουμε δεν θέλουμε. Ένα ξεβόλεμα. Η ζωή είναι σύγκρουση και δυστυχώς πολλές φορές αιματηρή.

Κι εγώ θέλω να ζήσω, όπως όλοι μας θέλουμε να ζήσουμε, ειρηνικά και όμορφα. Αλλά δεν μπορώ να σκέφτομαι ότι ενώ ο κόσμος καίγεται (πραγματικά) εγώ να προσπαθώ με νύχια και με δόντια να μην το παραδέχομαι και να νομίζω ότι αυτός ο βάρβαρος πυρπολισμός συμβαίνει ως μια εικόνα, κάπου αλλού, σε κάποιους άλλους (μη πραγματικούς).

Πραγματικό, άλλωστε, δεν είναι μόνο οι εαυτοί μας και οι τέσσερις τοίχοι του σπιτιού μας, αλλά ό,τι γίνεται έξω από αυτούς. Βασικά το μόνο πραγματικό είναι αυτό. Το άλλο είναι μια φανταστική φούσκα ευδαιμονίας. Και υπάρχουν πολλοί τρόποι για να σπάσει με ένα παφ. Το βλέπουμε δύο χρόνια τώρα. Σπάει και ξανασπάει.

Στο φανταστικό των συρράξεων, επιβάλλεται να δούμε την πραγματικότητα φάτσα φόρα.

Στο φανταστικό των αντιστάσεων, επιβάλλεται να αντιτάξουμε την πρακτική δράση των πραγματικών ανθρώπων, των πραγματικών αναγκών, των πραγματικών μαζικών αντιδράσεων.

Πέρα από σκέψεις, θεωρήσεις, πληροφορίες, ανακοινώσεις, μια παρακολούθηση εξ αποστάσεως των φρικιαστικών εξελίξεων δηλαδή (που κι εγώ με αυτό το κείμενο κάνω), οφείλει πλέον ο ανθρώπινος πολιτισμός να αντιτάξει τις αξιώσεις του. Να υπάρξει ανάλογη των καιρών πρακτική δράση εναντίον των κυβερνήσεων της Ευρώπης που είναι βαθιά συνένοχες στη γενοκτονία του παλαιστινιακού λαού, στην εισβολή ενάντια στον Ιρανικό λαό και οι οποίοι φέρνουν όσο πιο κοντά έναν Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο, με τα πυρηνικά να τα συζητάμε, σαν να μιλάμε για καφέδες. Κάθε αδράνεια, ολιγωρία και αργοπορία είναι σοβαρά επικίνδυνη. Είναι αποποίηση ευθύνης ιστορικής κλίμακας.

Ο ιμπεριαλισμός έχει αποθρασυνθεί στα πιο ψυχωτικά του όρια. Δεν είναι θεωρητικό ενδεχόμενο. Είναι το εδώ και τώρα.

Μέρες γενοκτονίας: 1 χρόνος, 8 μήνες, 2 εβδομάδες και 3 ημέρες.

Ο Χρήστος Σκυλλάκος είναι κριτικός και θεωρητικός κινηματογράφου, εικαστικός, επιμελητής εκδόσεων και εισηγητής σεμιναρίων στη θεωρία και ιστορία του κινηματογράφου. Αντιπρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Κριτικών Κινηματογράφου (ΠΕΚΚ) και μέλος της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Κριτικών Κινηματογράφου (FIPRESCI) και του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας (ΕΕΤΕ).

Σημειώσεις:

Το πρώτο μέρος του παρόντος κειμένου αποτελεί, για τις παρούσες συνθήκες, δουλεμένη και επιμελημένη από την αρχή μορφή παλαιότερου άρθρου το οποίο δημοσιεύθηκε στην έκδοση: Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου (2019), *Στάνλεϊ Κιούμπρικ, Μια κριτική ματιά στο έργο του*, Αθήνα: εκδόσεις ΟΞΥ. Το δεύτερο μέρος είναι πρόσθετες σκέψεις πάνω στις σύγχρονες έκτακτες παγκόσμιες συγκυρίες, ευελπιστώντας να συγκροτήσουν μια ενότητα πάνω στον πυρηνικό όλεθρο, την ιμπεριαλιστική επιθετικότητα και το θέαμά της.

Susan Sontag (2010), *Η γοητεία του φασισμού*, Αθήνα: Ύψιλον.

Η ψυχροπολεμικής κοπής γελοία επίσημη ελληνική μετάφραση του 1964 ονόμασε την ταινία *SOS, Πεντάγωνο καλεί Μόσχα*. Τίτλος που παραπέμπει και προτρέπει το κοινό να προετοιμάζεται για τα καταφύγια. Κατά αυτόν τον τρόπο, μας επιβάλλεται να πιστέψουμε ότι υπάρχουν δυο ψυχωτικές υπερδυνάμεις πανέτοιμες να μας καταστρέψουν όλους. Η λογική των «ίσων αποστάσεων», πάντοτε, ωστόσο ωφελεί τον ένα από τους δύο. Αυτόν που εξαρχής κυριαρχεί ιδεολογικά στο παγκόσμιο

επίπεδο, δηλαδή, τον ιμπεριαλισμό.

Όπως ακριβώς θεωρεί και το Ισραήλ τον εαυτό του σε σχέση με την Παλαιστίνη, το Λίβανο, το Ιράν. Το δικαίωμα σε μια «προληπτική αυτοάμυνα», όρος που δεν είναι δεκτός από το διεθνές δίκαιο και τον ΟΗΕ άρα πράξη, ουσιαστικά, παράνομη.

Bob Dylan, *Talkin' John Birch Society Paranoid Blues*, 1962

Εφημερίδες, τηλεοπτικές εκπομπές, σχολική και πανεπιστημιακή εκπαίδευση και φυσικά ο κινηματογράφος του Hollywood (και γενικότερα ο εμπορικός), επέδρασαν συνολικά στη συνείδηση του αμερικάνικου λαού.

«Χρειάζονται μια σφαίρα στο κεφάλι, όχι ανθρωπιστική βοήθεια» δήλωσε προσφάτως για τους Παλαιστίνιους.

https://www.efsyn.gr/kosmos/mesi-anatoli/473876_diloseis-oneidos-apo-ton-mpen-gkbir-hreiazont-ai-mia-sfaira-sto-kefali

Όπως επαναλαμβάνει μονίμως ένας στρατηγός της ταινίας, φορέας της όλης αμερικάνικης στρατιωτικής, ιδεολογικής και ηθικής αντίληψης.

<https://trt.global/world/article/56661fda6dca>

Μανόλης Αναγνωστάκης (1992), ΥΓ., απόφθεγμα 65, Αθήνα: Νεφέλη.

Ας ξαναδούμε το *The War Game* (1966) του Peter Watkins και θα αντιληφθούμε τι είναι φανταστικό, τι επίπλαστο, τι πραγματικό και πώς όλα αυτά συνυπάρχουν, ειδικά στον δυτικό πολιτισμό και τη δυτική κουλτούρα.

<https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/10/9/israel-hamas-war-in-maps-and-charts-live-tracker>